

Sosyal Kooperatiflerin Desteklenmesi

Tanımlar, sınırlar, mevzuat ve hedef gruplar

**Simel Esim
COOP Unit
ILO**

Mart 21, 2018
Ankara, Türkiye

İçerik

- ILO ve kooperatifçilik
- Tanımlar ve sınırlar
- İlgili politikalar ve dikkat edilmesi gereken noktalar
- Kooperatifler aracılığıyla bakım hizmetleri
- Kooperatiflere gençlerin katılımı
- Mülteci sorununa kooperatif çözümleri

International
Labour
Organization

Neden ILO kooperatifçilerle ilgili çalışmalar yürütüyor?

- ILO anayasasında verilen yetki
- Tavsiye kararı No.193, kooperatifçilik hakkındaki tek küresel normatif referans doküman
- Kooperatifler, insana yakışır iş ve sosyal adaletin sağlanmasına katkı sağlar
- Uygun istihdam olanakları oluşturma ve sürdürme konusunda kanıtlanmış bir başarı

ILO'nun temelindeki insana yakışır iş ... ve kooperatif çözümü

İşyerindeki standartlar ile temel ilke ve hakları belirlemek ve desteklemek

Resmileştirme/formalleşme;
Topluluklara ulaşma;
İşverenlerin iyi uygulamalarını desteklemek

Kadınlara ve erkeklere insana yakışır istihdam ve gelir sağlamak için daha iyi fırsatlar yaratmak

Kooperatifler dünya genelinde insanları istihdam ediyor, en az 270 milyon kişiye iş ve geçim kaynağı sağlıyor

Herkes için sosyal korumanın kapsamını ve etkinliğini arttırmak

Ortaklara sunulan hizmetler (emekli maaşları, sosyal hizmetler, vb.)

Tripartizm ve sosyal diyalogu güçlendirmek

Siyasa diyalogu için farklı seviyelerde temsil;
Sendikalarla işbirliği

ILO'nun bugün kooperatiflerle çalışmaları

Politik diyalog

Araştırma temelli savunuculuk

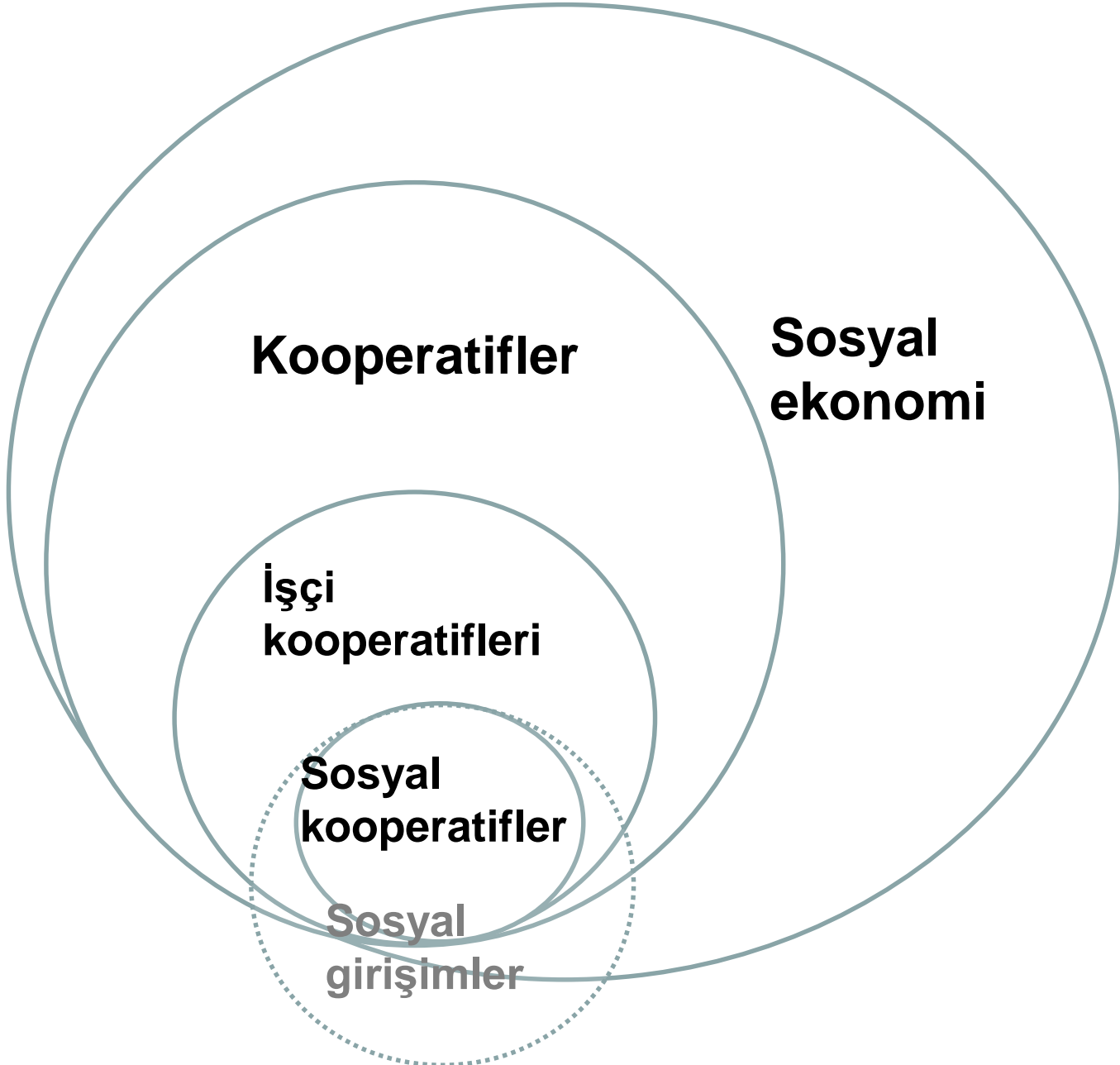
Politika & mevzuat

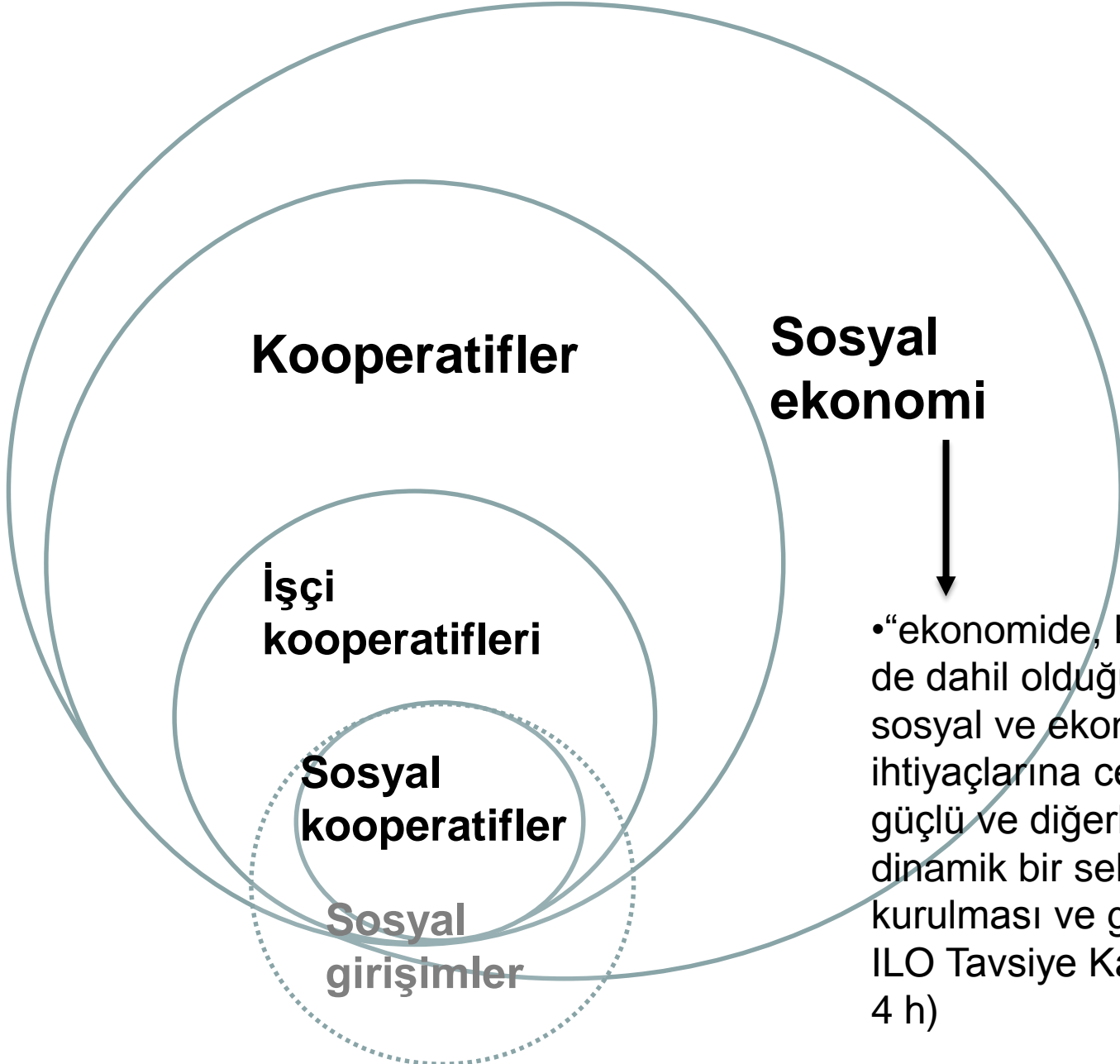
Kapasite geliştirme

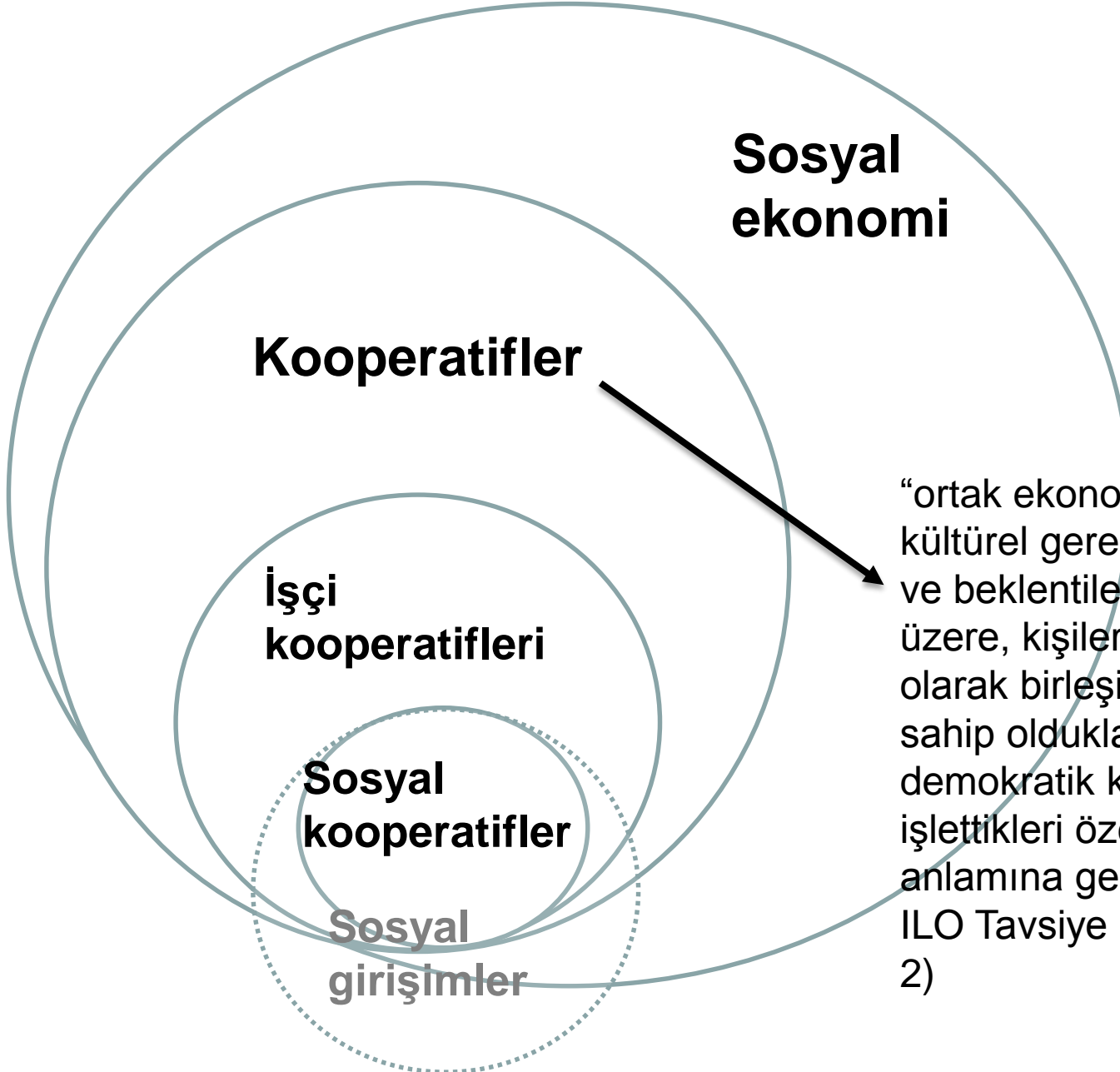
ILO, sürdürülebilir işletmelerin oluşturulması ve devamı için kooperatif iş modelini teşvik etmekte, sadece gelir sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda daha geniş sosyal ve ekonomik gelişmenin önünü açacak ve bireyleri, ailelerini ve toplumlarını güçlendirecek işler sunmaktadır.

Tanımlar ve Sınırlar

**Sosyal
ekonomi**

Kooperatifler

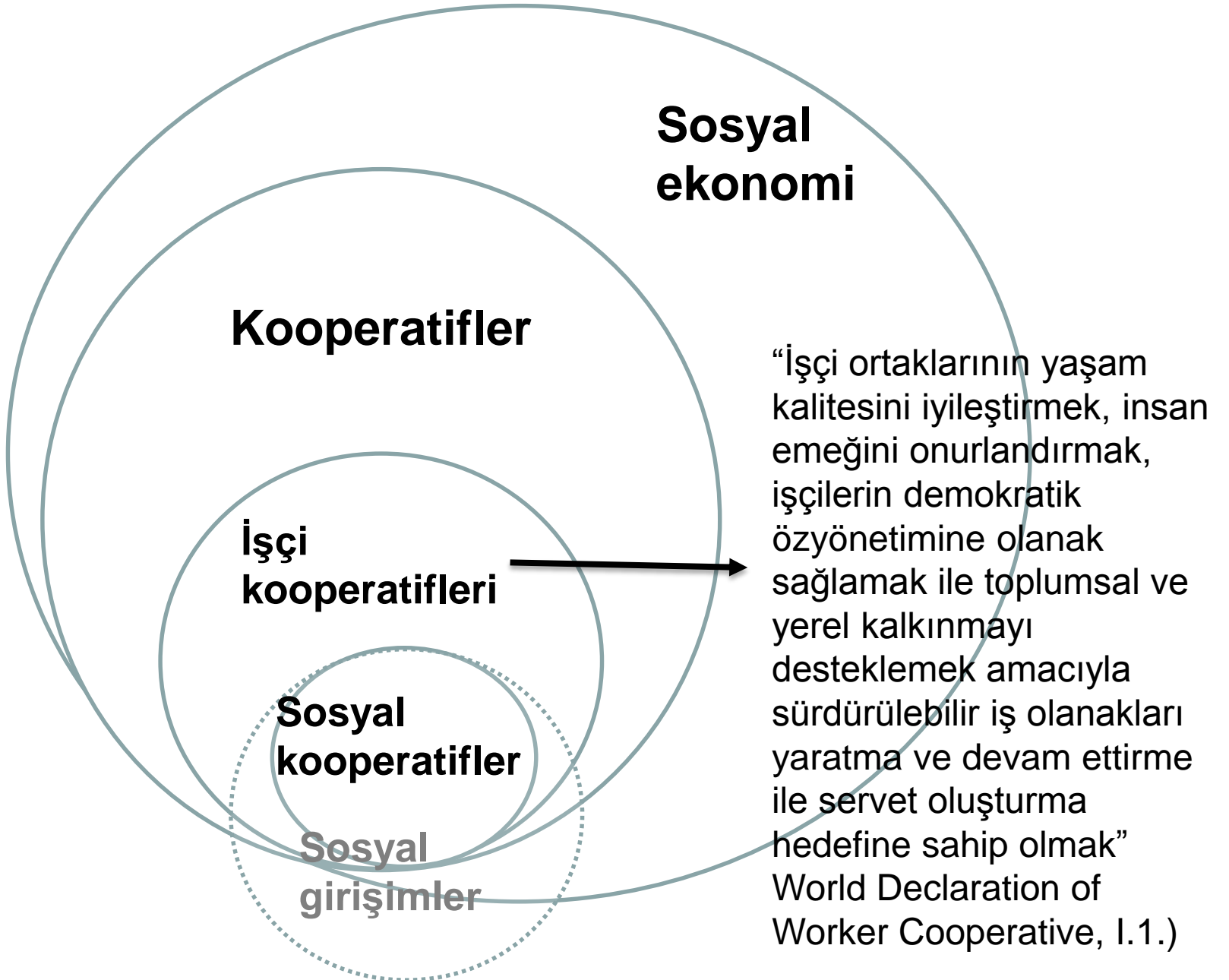
**İşçi
kooperatifleri**

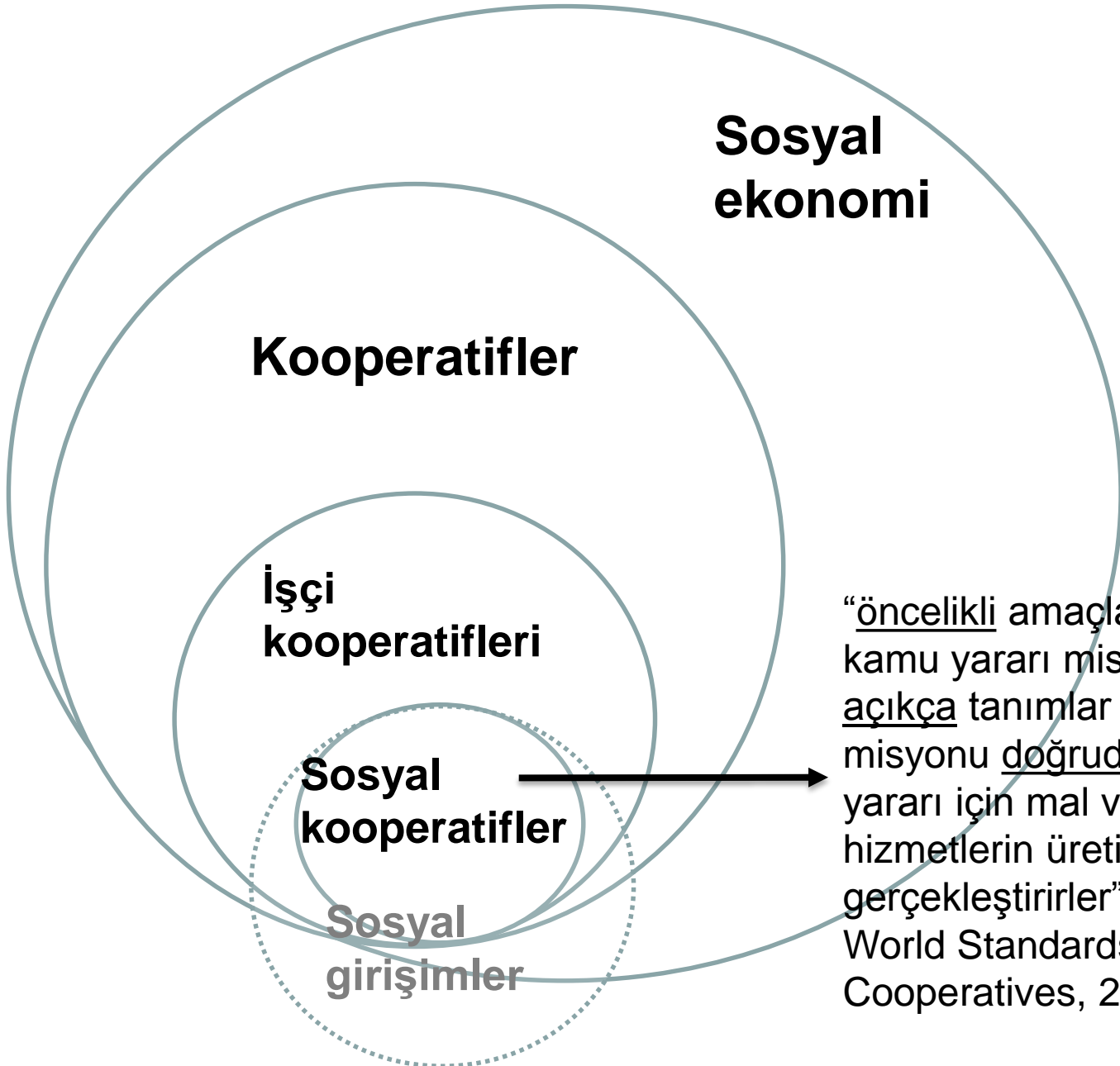
**Sosyal
kooperatifler**

**Sosyal
girişimler**

“ortak ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinmelerini ve beklentilerini karşılamak üzere, kişilerin gönüllü olarak birleşip, ortaklaşa sahip oldukları ve demokratik kurallara göre işlettikleri özerk bir işletme anlamına gelmektedir.”
ILO Tavsiye Kararı 193 Md. 2)

**Sosyal
ekonomi**

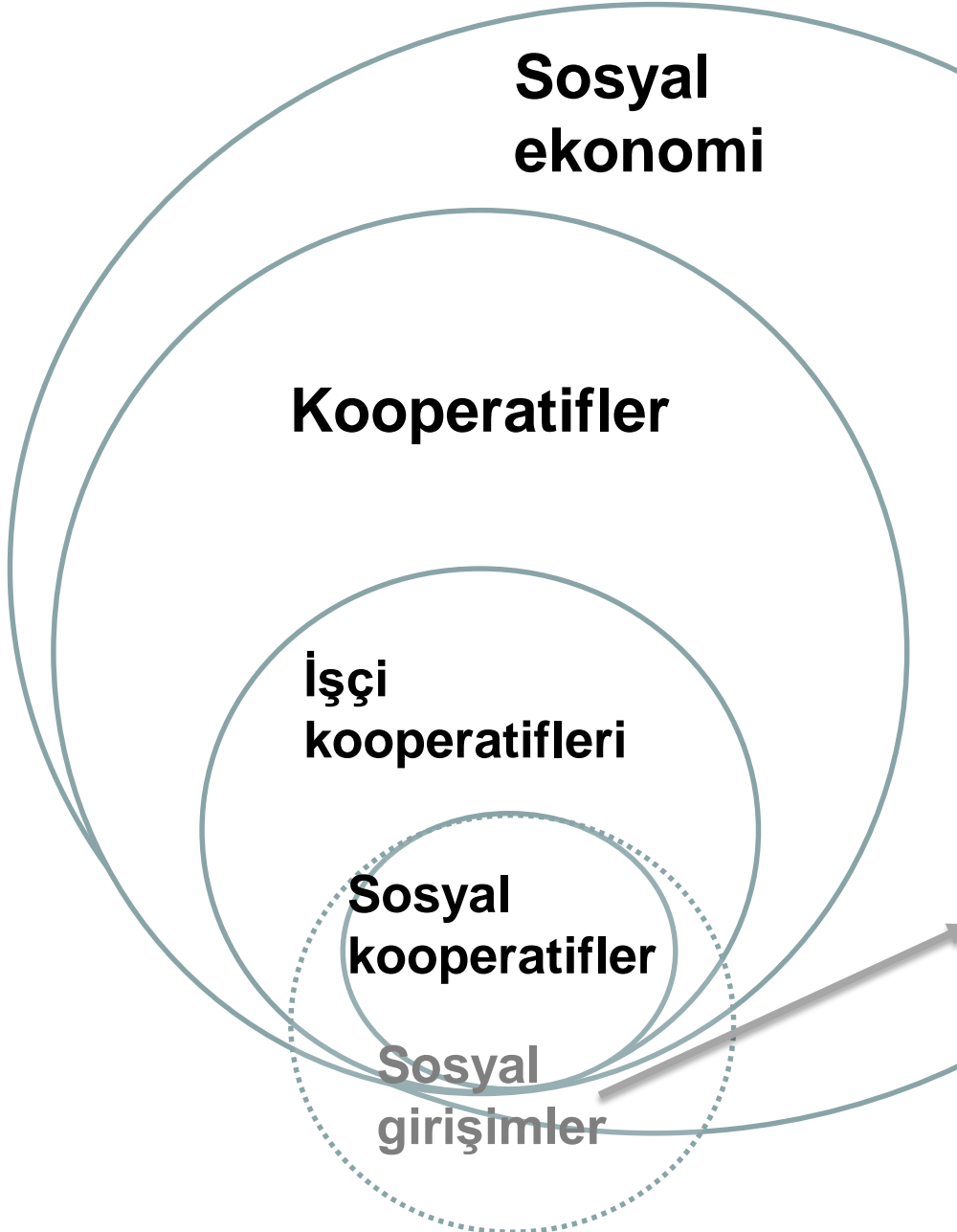
Kooperatifler

**İşçi
kooperatifleri**

**Sosyal
kooperatifler**

**Sosyal
girişimler**

“öncelikli amaçları olarak kamu yararı misyonunu açıkça tanımlar ve bu misyonu doğrudan kamu yararı için mal ve hizmetlerin üretimiyle gerçekleştirirler”
World Standards of Social Cooperatives, 2.1.)

- “çoğunlukla yüksek düzeyde toplumsal yenilik içeren ticari faaliyetlerinin sebebi, ortak menfaatin sosyal veya toplumsal amacı olanlar,
  - bu sosyal hedefe ulaşmak için, karlarını ağırlıklı olarak yeniden yatırıma dönüştürenler,
  - ve organizasyon yöntemi veya mülkiyet sistemi misyonlarını yansıtan, demokratik veya katılımcı ilkeleri kullanan veya sosyal adalete odaklananlar”
- Social Business Initiative, p. 1-2.)

Kamu yararı / kamusal ürün / hizmet

- Sosyal hizmetler (evsizler, engelliler)
- Sağlık & Eğitim
- Çevre/Enerji
- İşsizlerin iş dünyasına entegrasyonu
- Sosyal entegrasyon (gençler, kadınlar)
- Krizlere yanıt (göçmenler, mülteciler)

Sosyal kooperatif türleri: İtalya örneği

1. TÜR

- Sosyal, sağlık, eğitim ve bakım hizmetlerini uygun profesyonel yetkinliklere sahip (özellikle bakım hizmetleri ve eğitimciler) ve sürekli eğitilen, sosyal kooperatif iş akdi ile ödeme yapılan işçilerin (neredeyse tüm ortakların) çalışmasıyla yürütmektedir.
- Hizmetler çoğunlukla yaşlılar, engelliler, ihtiyaç sahibi çocuklar, erken çocukluk, zihinsel sağlık ve bağımlılığı hedeflemektedir.
- Bakım evleri veya yarı bakım evlerinde, serbest zamanlarda evlerinde veya “yolda” çalışırlar.

2. TÜR

- Özellikle tarım, endüstri, ticaret veya hizmet sektörü, dezavantajlı kişilere istihdam sağlamayı amaçlayan faaliyetler olmak üzere birinci tür kooperatiflerden farklı faaliyetler yürütmektedir.
- Dezavantajlı olarak kabul edilen kişiler:
  - Fiziksel, zihinsel ve duygusal engeli olanlar,
  - Psikiyatrik tedavi gören bireyler,
  - Uyuşturucu bağımlıları,
  - alkolikler,
  - zor ailevi şartlardaki çalışma çağındaki çocuklar,
  - tutuklama dışındaki tedbirlere tabi hükümlüler
- ÇALIŞANLARIN en az %30'u dezavantajlı kişiler olmalı.

Sosyal Kooperatifler için Uyumluluk Politikaları

&

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Politikalar: Kamu yararının desteklenmesi

Kamu yararı için mal ve hizmet arzı üzerine çalışan sosyal kooperatifler için dört önemli kriter bulunmaktadır:

- Hizmetlerin süresi / sürekliliđi
- Hizmetlerin cođrafi kapsamı
- Hizmetlerin kalitesi
- Finansman gücü

Politikalar: Vatandaşların sahip olduğu ve yönettiği işletmelerin desteklenmesi

- Mülkiyeti ortaklarına ait olan
- Toplumsal ihtiyaçlar odaklı
- Toplumsal kalkınmada ortak

Politikalar: Kooperatif grupların desteklenmesi

İtalya'da ölçek ekonomisine olanak sağlayan ve kamu ihalelerine teklif verebilecek kooperatif grupları, kooperatif işbirlikleri ve bu kooperatif işbirliklerinin oluşturduğu kooperatifler bulunmaktadır

Politikalar: Vergilendirme

- Sosyal kooperatifte çalışan her işçi için vergi indirimi

Politikalar: Kamu İhalesi

- Yerel Yönetimler
- Bölgesel Kalkınma Ajansları
- Merkezi Hükümet
- AB Kamu İhale Direktifi – Sosyal kooperatiflerde çalışan dezavantajlı bireylere özgü sözleşmeler

Politikalar: Devlet Yardımları

- Ekonomik, sosyal ve çevresel hedefler doğrultusunda vatandaşların genel çıkarları için kalkınma hedeflerine hizmet eden devlet yardımlarıyla kooperatifler korunabilir
- BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Gündeminde kooperatifler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin uygulama araçlarından biri olarak tanımlanmaktadır

Politikalar: Finansal Araçlar Teşviki

- Kooperatiflerin sahibi olduğu ve kontrol ettiği finansal araçlar
- Devlet fonlarının yönetimi ile ilgili olabilir
- Kalkınma amaçlı kurulan kooperatifler arasında da fonlar paylaşılabilir

Uyarıcı Noktalar

Devletin Rolü:

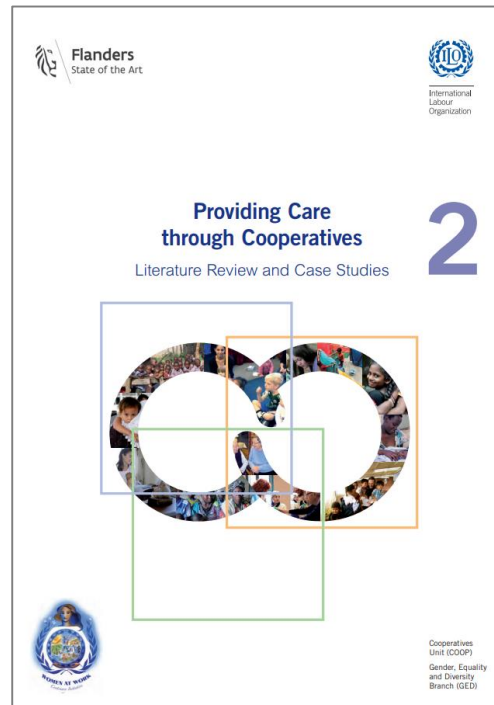
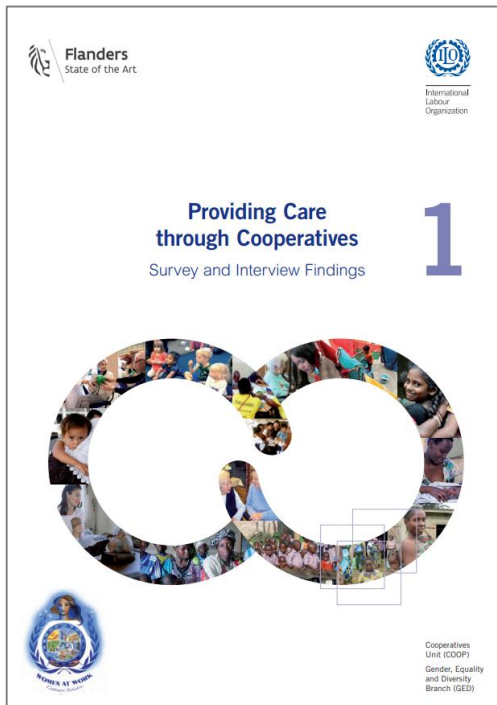
- Devlet genel çıkara hitap eden mal ve hizmetleri denetlemekle ve desteklemekle bütünüyle sorumludur
- Kooperatifler bazen hükümet ortaklığında vatandaş odaklı bir model olarak sosyal hizmet sağlarlar
- Sosyal bakım politikaları gibi politikalarda devletin çekilmesi veya yokluğu kooperatifleri haklı göstermek için kullanılmamalıdır.

Sahte Kooperatifler:

«kayıt dışı istihdam ilişkileri oluşturulmasına hizmet etmek, ya da çalışma mevzuatından kaçmak amacıyla kooperatif kurulmaması ya da kooperatiflerin bu amaçla kullanılmamasını sağlamalı ve çalışma mevzuatının tüm işletmelerde uygulanmasını sağlayarak, işçi haklarını ihlal eden sahte kooperatiflerle mücadele etmeli» ILO 193 Sayılı Tavsiye Kararı Mad. 8.1.b)

Kooperatifler Yoluyla Bakım Tedariki

SEWA in India

SWCC in Trinidad & Tobago

Si Se Puede! Women's Cooperative

Bakım nedir?

- Görevler – yemek pişirme, temizlik, destek, banyo yaptırma, günlük yaşamda yardımcı olmak
- Çeşitli ortamlarda yer alır- bakım hizmetinden faydalananların evleri ve özel tesisler gibi
- Çeşitli bakıcılar ve bu bakım hizmetinde çalışanlar tarafından yapılır-aileler, sosyal çalışanlar, hemşireler, hizmetçiler, dadılar, ev hizmetinde çalışanlar
- Bakım hizmetinde çalışanların ve tedarikçilerin çoğu kayıtdışıdır
- Ücretli ve ücretsiz bakım işi

Bakım:

Bir veya daha fazla bireyin fiziksel, psikolojik, duygusal ve gelişimsel gereksinimleri (yaşlılar, çocuklar ve engelli bireyler, fiziksel hastalığa ve / veya akıl hastalığı olanlar) ile ilgilenmek.

-Susan Maybud, Women and the Future of Work – Taking care of the caregivers, 2012.'dan uyarlanmıştır.

Bakım işlerinin cinsiyete bağlı işbölümüne bağlı yapısı

- Kadınlar için istihdam kaynağı olarak bakım
- Bakım işlerinde sürekli hale gelmiş adaletsiz koşullar
- ILO araştırmaları göstermektedir ki:
  - Sözleşme ve sözleşme yaptırım eksikliği
  - Düşük ve ödenmeyen ücretler
  - Uzun saatler ve telafi edilmemiş fazla mesai
  - Güvencesiz ve güvenli olmayan çalışma koşulları
  - Fiziksel, cinsel, duygusal istismar

Bölüm: Yeni çözüm ihtiyacı

- İki alanda bakım hizmetlerine yeni çözümler gerekiyor
  - Bakım hizmetlerinin sağlanmasında inovasyon
  - Bakım çalışanlarının çalışma şartlarının ve koşullarının iyileştirilmesi

Kooperatifler ve Bakım

- Bakım Hizmeti tedarikinde yükselen bir yaklaşım
  - Özellikle kamuya açık veya özel seçeneklerin yokluğunda
- İyi konumlandırılmış görünmek:
  - İş piyasasına erişim sağlayan araçlar olarak hizmet etmek
  - Bakım hizmetlerinin duyarlı sağlayıcıları olun
- Kalan bilinmeyenler:
  - Kooperatiflerce sağlanan bakım hizmetleri
  - Bakım sağlayan kooperatiflerde istihdam

Bulgular

- Çok sayıda bakım ihtiyacına cevap veren kooperatifler
  - Yaşlı bakımı, çocuk bakımı, hasta veya engelli bakımı
- Çeşitli koşullarda ortaya çıkan bakım hizmetleri
  - Kriz, kemer sıkma, hizmet yoksunluğu
- Farklı formda ortaya çıkanlar
  - Bakım kooperatifleri
  - “Eklentiler”
  - “Dış gelişmeler”
  - Kooperatif ortaklıkları

Bulgular: Kooperatiflerin Katkıları

- Bakımda farklı yaklaşımlar
  - Bakım tedarikinde kapsayıcı karar verme
  - Hastalık üzerinden sağlık
- Kalite ve karşılanabilirlik
  - Özel sektöre göre maliyet
  - Kamu sektörüne göre kalite
  - Kar amacı gütmeyenlere göre kısmi avantaj
- Çalışma şartları
  - Artan pazarlık gücü
  - Profesyonelleşme
  - Sözleşmeler
  - Ücretler ve kazançlar

Kooperatifler aracılığıyla bakımda kilit noktalar

- Kooperatifler bir seçenek ama destek gerekiyor
  - Bakım için
  - İstihdam için
- Bakımın çözümünde herkese uyan bir kooperatif çözümü yoktur
  - Yerel bağlamda ve ülkede bakım ihtiyacı öneme ihtiyacı önem arz eder
- İleriye dönük daha fazla kanıt ve veriye ihtiyaç duyulmaktadır

Kooperatifler aracılığıyla gençlerin katılımı

Gençlik için neden kooperatif?

GENÇLİK

İstikrarsız ve güvencesiz çalışma düzeninde işsiz ve serbest meslek sahibi gençler

Dijital çağda milenyum kuşağına yol açmak

Genç insanlar arasında akran odaklı öğrenme doğası ile çalışır

Diğer işletmelerde uygulanabilen öğrenme fırsatları

Genç insanlar daha iyi bir gelecek inşasının parçası olmak istiyorlar

KOOPERATİFLER

Görevler&üyelikte daha emek yoğun işler

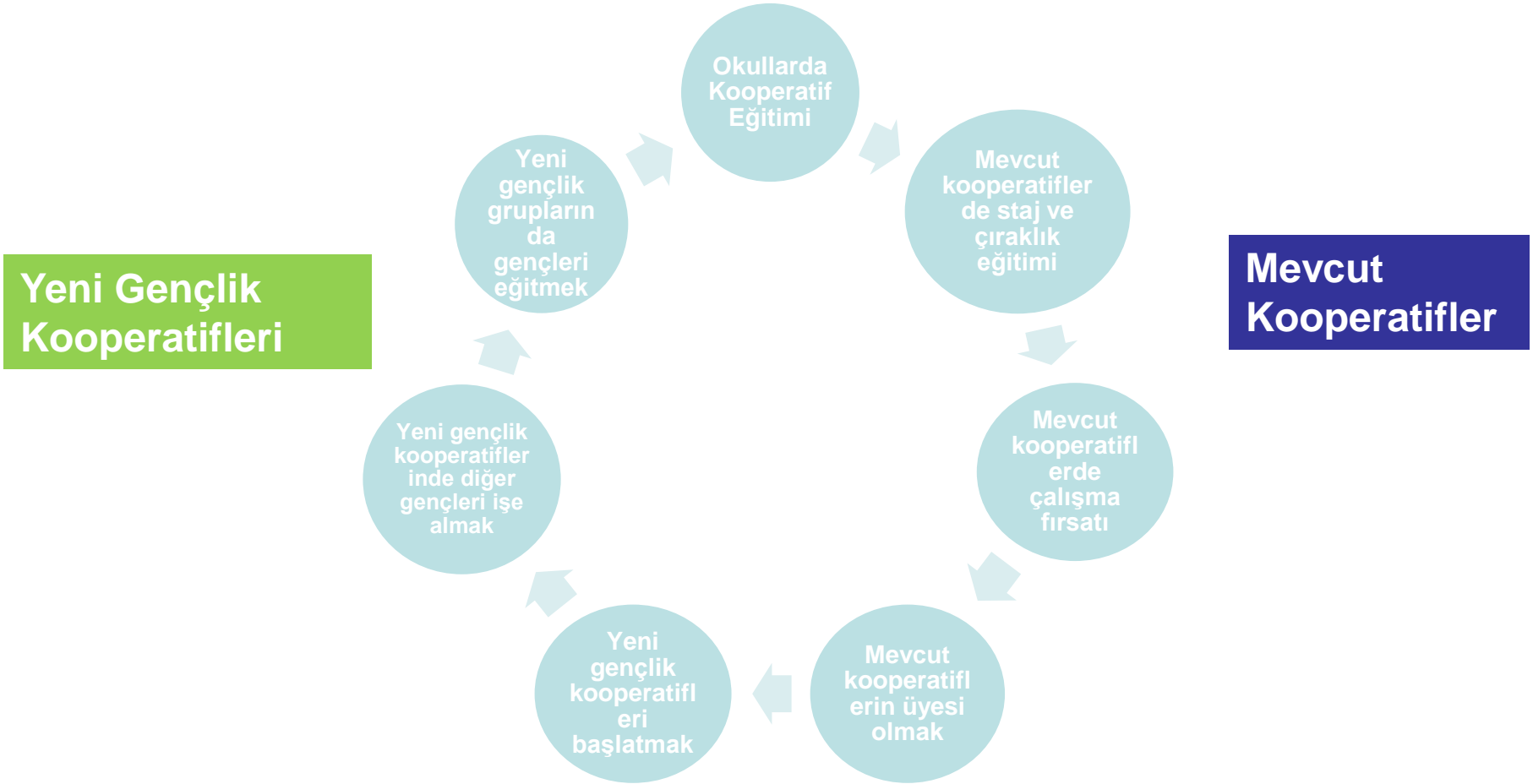
Kümeler ve ağlar aracılığıyla yatay ve dikey entegrasyon

Maliyet, risk, bilgi ve sorumluluk paylaşımı

Staj ve çıraklık eğitimi

Sosyal ve çevresel ihtiyaçlara ve uygulamalara cevap veren işyeri demokrasisi

Kooperatiflerde gençlik katılımının erdemli döngüsü

Mülteci sorununa kooperatif çözümü

Mültecilerin kooperatiflerle ilgisi

- İnsan-merkezli işler olarak; kooperatif hizmetleri ve malları; mülteciler için önemlidir ve diğer işletmeler tarafından kolayca bulunmayan hizmetlerdir. (örn. Bakım hizmetleri, konut hizmetleri)
- Mültecilerin geçim kaynaklarından sağlık ve çocuk bakım hizmetlerine ve psikolojik desteğe kadar pek çok desteğe ihtiyacı vardır. Kooperatifler genellikle mülteci ihtiyaçlarına uygun entegre uygulamalara sahiptir.
- Bir kooperatif işinde kolektif olarak çalışmak; doğası gereği, mülteciler arasında aracılık, esnekliği iletme, kabullenme ve tanıma duygusu yaratmaya yardımcı olur.
- Kooperatiflerin yerel topluluklara iyi bir şekilde dayanması ve ortak ihtiyaçlara ortak bir cevap vermesi, toplumlar arası barışı teşvik eder ve ev sahibi topluluklar tarafından kabul edilmelerini kolaylaştırabilir.
- Mültecilerin yanı sıra onları barındıran ev sahibi toplulukların aktif katılımıyla tasarlanan kooperatif projeleri, mültecilerin kabul edilmesine karşı direncin ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır. Ev sahibi ülkelerdeki yerel yönetimlerin ve ulusal örgütlerin rolü (kooperatiflerin ortak olarak değerini kabul etmek) bu açıdan kritik öneme sahiptir.

Mülteci Krizinde kooperatif yaklaşımlarının tipleri

- Ev sahibi ülke kooperatifleri, mülteciler için (genellikle yerel yönetimlerle ortaklaşa) ek destek hizmetleri yürütmektedir.
- Ev sahibi topluluklardaki kooperatifler, mültecileri üye ve işçi olarak bütünleştirmektedir (bu amaca yönelik ortak projeler aracılığıyla)
- Mülteci kamplarındaki geçim faaliyetleri, kooperatifler aracılığıyla organize edilmektedir.
- Mülteci topluluklara hizmet etmek için ev sahibi ülke kooperatifleri kuruldu
- Mültecilerin kooperatifleri savaştan zarar gören topluluklarını yeniden ediyor

Fotoğraf: ILO, Ürdün'de, mültecilerin çalışma statüsünü resmileştirmelerine yardım eden tarım kooperatifleri ve kooperatifler de dahil olmak üzere Suriyelilere ve savunmasız Ürdünlülere tarım ve inşaat konusunda makul çalışmalara erişim sağlayan bir projeye çalışıyor.

Fotoğraf: Türkiye'de, Suriyeli ve ev sahibi topluluk kadınlarından oluşan bir kadın kooperatifi, ILO ve KEDV'nin desteğiyle 2017 yılında kuruldu.

Teşekkür
ederim.

coop@ilo.org

esim@ilo.org

ILO **coop**
ilo.org/coop